

«Däli adam» teoriýasy

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 января, 2025

"Däli adam" teoriýasy «DÄLI ADAM» TEORIÝASY

Hemmämiziň jany awap dur, hemmämiz biri-birimizden ellibizar halda.

Şeýle-de bolsa, köplere aşakda ýazjaklarym ýokuş degip biler. Ýöne şonda-da ýazman biljek däl. Ilki biriniň gürrüňini etjek: Şimon Peres (1923-2016)...

Ysraýyl dört döwür ministr, üç döwür premýer-ministr we prezident boldy.

Uruşlar bilen birlikde Ysraýylyň hemişe adatdan daşary wakalarynyň iň esasy adamlarynyň biridi.

Ysraýylyň ilkinji premýer-ministri we Ysraýyl döwletiniň düýbünü tutujy sosialist Dawid Ben-Gurionyň «täliminden» geçdi. Işçi partiýasynyň başlygy boldy...

Ýene biri – şindizem premýer-ministr Binýamin Netanýahu-da kapitalizmi öňe sürýän Menahem Begininiň «täliminden» geçdi. «Likud» partiýasynyň başlygy boldy.

Işçi partiýasyndan Peres bilen Likud partiýasyndan Netanýahu saýlawlarda elmydama biri-birine garşy gittiler.

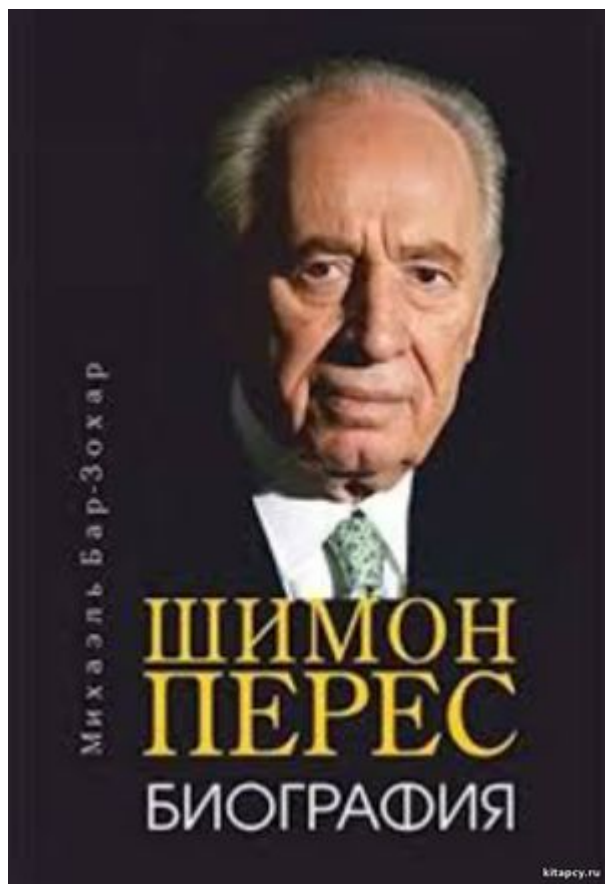
Geçen agşam bir tanşym Netflix-de ýaýlyma berilen «Arzuwlaryňdan el çekme: Şimon Peresiň durmuş ýoly» atly dokumental filmden birnäçe epizod ugratdy.

Dokumental filmde Peresiň biografiýasyny ýazan Mihael Bar-Zoharyň gürrüň berýän bir detaly ünsümi çekdi: Ysraýyl adatdan

daşary günleri başdan geçirende Netanyahu awtoulagy bilen Peresi öýünden alyp gaýdýardy we öz bolýan ýetiren getirip, onuň pikirini soraýardy!

Syýasy arenada biri-birine garşy gidýän iki syýasy lideriň özlerine alyp barşyna seretseňizläň?

Gürrüňiň ugruny nämä syrykdyrjak bolýanymy eýýäm çak edensiňiz:

* * *

Müňlerçe bina ýykyldy... Müňlerçe adam pidasy boldy...

Ýöne türk taryhynyň iň uly ýer yranmasy-da biziň syýasy liderlerimiziň bir ýere jemläp bilmedi. Gaýtam tersine, heläkçiligiň birinji tapgyryndan geçilen badyna biri-birlerine gep sokmaga başladylar!

Hiç kim göwnüne almasyn (Atatürküň şahsy kitaphanasynda-da kitaplary bolan) sosialist filosof Ernst Blohyň sözünü ýatlatmaly bolýaryn: «Akyla-huşa sygmaýan her zada akmaklyk diýip bilmeris».

Aýratynam soňky ýyllarda öňe çykan syýasy partiýa liderleriniň özlerini alyp barşyndan ynjalyksyzlanaňzokmy?

Hiç bir argumente-subutnama sabyr-takat bilirdesi gelmeýän...

Dürli düşündirişe, dialoga ýapyk... Empatiýa gurup bilmeýän... Her garşydaş-oppozision pikiri aradan aýyrmak isleýän... Tolerantlygyň çygryndan çykan...

Hiçbir argümana / belgeye tahammül göstermeyen... Özünden başgany garalaýan, aýyplaýan, masgaralamaga synanyşýan... Her daşyň aşagyndan howp gözleýän... Aragatnaşyga ýapyk, düzelmekden geçen... Syýasy dine öwrülen fanatizm bar ýurdumyzda!

Türkiýäniň howply tarapy erbetlige taýdy...

Şeýle elhenç ýagdaýy «syýasat ýöretmek» diýip düşündirip bolmaz. Munuň patologiki näsaglyk ýagdaýyna gelendigini hiç kimse görenokmy? Syýasatyň, gahar-gazap partlamalarynyň sebäbi «manik-depressiw» hala öwrüldi!

Hiç kimse syýasatyň sa:p çaknyşyga-dartgynlylyga düşürilendiginiň parhynda dälmi?

* * *

Syýasatda ylalaşygy ýok edýän howply fanatizm diňe duşman döredýär.

Muny ulanýan liderlerem ýok däl. Mysal üçin: ABŞ-nyň prezidenti Ricard Niksonyň döwründe «däli adam teoriýasy» bardy. Ol şeýle diýýärdi:

– Ýurtlar biziň adatdan daşary ýumrujy güýçdügimizi bilýär we muny şeýtjek derejede bizi sagy-soly näbelli biri saýanlar önümizde dyzyna çökerler!

Nädip? Bu teoriýa biziň liderlerimiziň özlerini alyp baryşlaryna meňzeýär gerek? Hemmesi gury gep-söz bilen, boş hereketler bilen garşydaşlaryny gorkuzyp, dyza çökerderin öýdenokmy?

Fanatizm öz güýjüni körsowatlykdan, nadanlykdan alýar...

Islendik babatda şular ýaly özlerini arkaýyn alyp barmaklarynyň sebäbi-de şudur!

Absolýut güýçlerine-hökmürowanlyklaryna garşy ýönelen islendik söze ýa herekete çydamlarynyň ýokdugynyň sebäbi-de şudur!

Biziň ýurdumyzda dürli meseleler ýok aslynda, yzygiderli dowam edýän çaknyşyklar bar! Kim kime näme diýdi sene-menesi bar.

Uinston Çerçilliň syýasatçylar barada aýdan batnykly sözünü ýatladaýyn: «Fanatik diýip – pikirini we meseläni üýtgemeyäne aýdylýar».

Syýasy fanatizm gitdigiçe uly howpa öwrülýär. Gynansak-da, Kylyçdarogly başlyklaýyn oppozisiýanyň wekilleri-de mundan täsirlenmän duranok. Sözde syýasy reklamaçy düýnki gögeleler «sowukganly güýç» Kylyçdaroglyny nirelere itekleýär...

Jemlär bolsam:

Ýurdumyzy weýran eden ýer yranmasy türk syýasatyny-da näderejede täsir edendigini görüp dursuňyz! Munuň diagnozy – fanatizmdir.

Ýadadymaý indi, ýer yranmasynda heläkçilik çekenlerden utanyp ýer-ä ýarylanok, menem giremok...

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazetini, 02.03.2023 ý. Publisistika